

ლედი ჯალალონია

არაბული საკუთარი სახელების ქართულად ტრანსლიტერაციის პრობლემები

ბოლო დროს, გარკვეული ექსტრალინგვისტური რეალიებიდან გამომდინარე, აქტუალობა შეიძინა არაბული საკუთარი სახელების ქართულად გრაფიკული ფიქსირების საკითხმა. არაბული ქვეყნებიდან მიგრაციის ნაკადის ზრდამ, საქართველოსა და არაბულ ქვეყნებს შორის დიპლომატიური ურთიერთობების, ეკონომიკისა და ტურიზმის სფეროში თანამშრომლობის გააქტიურებამ არაბულენოვანი ოფიციალური დოკუმენტების თარგმნისა და, შესაბამისად, არაბული საკუთარი სახელების ტრანსლიტერაციის ერთიანი წესის შემუშავების პრაქტიკული საჭიროების საკითხი წამოჭრა. ბუნებრივია, არაბულ სამყაროსთან მრავალსაუკუნოვანმა ურთიერთობამ საისტორიო, მთარგმნელობით თუ სამეცნიერო წყაროებში შემოგვინახა მრავალი ქართულად ტრანსლიტერირებული არაბული საკუთარი სახელი. 1989 წელს გამოიცა „უცხოური პირთა სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი“, რომლის მიზანია „ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიაში“ შესული სახელების გადმოცემის მონესრიგება და უნიფიცირება იყო (არაბული საკუთარი სახელების რედაქტირება შესრულებულია ალექსი ლეკიაშვილისა და ვლადიმერ ახვლედიანის მიერ). მართალია, ამ ლექსიკონმა ასახა არაბულ საკუთარ სახელთა გადმოცემის გარკვეული ტრადიცია, მაგრამ დღეს მაინც არ გვაქვს ერთიანი წესები, რომლითაც ვიხელმძღვანელებთ არაბული საკუთარი სახელების ტრანსლიტერირებისას. სიტუაციას ისიც ართულებს, რომ თარჯიმნები ეყრდნობიან არა უშუალოდ არაბულ, არამედ შუამავალ ენას. რაც თავის მხრივ, ჩვენს დროში ქმნის პრობლემებს, განსაკუთრებით, კი ოფიციალური დოკუმენტაციის თარგმნისას, სადაც, პიროვნების იდენტიფიკაციის თვალსაზრისით, ერთიანი სისტემის არსებობას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

ჩვენ მიერ წარმოდგენილი ანალიზი კონცენტრირებულია ოფიციალური დოკუმენტაციის თარგმნისას არაბული საკუთარი სახელების ქართულად არასწორი ტრანსლიტერირების შემჩნეულ შემთხვევებსა და პრობლემებზე.

არაბული საკუთარი სახელების ქართულად ტრანსლიტერირების დროს ძირითადად გავრცელებული შეცდომებია:

1. არტიკლის შემცველი საკუთარი სახელების ტრანსლიტერირებისას წამოჭრილი პრობლემები

აღ- არტიკლიანი საკუთარი სახელის ტრანსლიტერაციის სხვადასხვა ვარიანტი:

ა) გვაქვს აღ- არტიკლის შემცველი საკუთარი სახელის ჩანერის სხვადასხვა ვარიანტი, კერძოდ, სხვადასხვაგვარია არტიკლისა და მომდევნო სიტყვის ბმა. გვაქვს შემთხვევები, როდესაც ამგვარი სახელები ჩანერულია:

- დეფისით: ალ-მუსატტეჰ;
- ტირეთი ალ-მათანი;
- დეფისის გარეშე, სიტყვასთან ერთად ან ცალკე. მაგ.; ალჯევა-რი, ალ შარიფ;

- გვაქვს შემთხვევები, როდესაც ერთი სახელის ფარგლებშიც კი ალ- არტიკლის ტრანსლიტერირების განსხვავებული ვარიანტები გვხვდება. კერძოდ, ერთი საკუთარი სახელის შემადგენელი რამდენიმე ალ- არტიკლიანი ელემენტი ერთმანეთისგან განსხვავებულად არის გადმოტანილი. მაგ.; აჰმედ ალ-მუსატტეჰ ალშამმარი, ჰასან ალ-ლარიბ ალაზმი;

- არ არის გათვალისწინებული არტიკლისეული ლ-ის რეგრესული ასიმილაციის მოვლენა სახელის პირველ ძირეულ თანხმოვანთან, ე.წ. მზის თანხმოვნებთან: შამს ალ-დინ, აბდ ალ-რაჰმან. პარალელურად გვაქვს შემთხვევები, როდესაც ასიმილაცია გათვალისწინებულია – არ-რაჰმან.

ბ) ალ- არტიკლის პარალელურად გვხვდება მისი ალომორფი ელ-. შესაბამისად, გვაქვს არტიკლიანი სახელის სხვადასხვა ფორმები: ალ-შარიფ „ ელ-შარიფ, ელ-დინ „ ალ-დინ.

გ) შედგენილი საკუთარი სახელები, რომელთაც აქვთ status constructus-ის ფორმა და ამ კონსტრუქციის პირველი წევრი არის სიტყვა ა[‘abd]¹, მომდევნო ალ- არტიკლით განსაზღვრულ, სახელთან ტრანსლიტერაციის სხვადასხვა ვარიანტს გვიჩვენებს: აბდულრაზზაკ, აბდ ალ-რაზზაკ, აბდ არ-რაზზაკ.

დ) გვაქვს შემთხვევები, როდესაც არ არის გათვალისწინებული ე.წ. ვასლის² წესი: ზუ ალ-ჰიჯა ან, გათვალისწინებულია: აბდულრაზზაკ.

არაბული ენის მონაცემების გათვალისწინების პოზიციიდან, მართებულად შეიძლება მიიჩნეოდეს შემდეგი: სასურველია, გამოყენებულ იქნეს არტიკლის ალ- ვარიანტი. ასევე არტიკლი დაწერილი უნდა იყოს წინამავალი სიტყვისგან განცალკევებით და მომდევნო სიტყვისგან დეფისით გამოყოფილი. რაც შეეხება არტიკლისეული ლ-ის ასიმილაციას, უნიფიცირების მიზნით, სასურველია არ გავითვალისწინოთ იგი. ასევე უნიფიცირების მიზნით, სასურველია არ გავითვალისწინოთ ე.წ. ვასლის წესი, რათა არტიკლიანი სახელის ალ- ელემენტის ტრანსლიტერირებისას ნებისმიერ შემთხვევაში გვქონდეს ერთიანი ალ- ვარიანტი.

2. ხმოვნების ტრანსლიტერაცია

არაბული საკუთარი სახელების ლათინურ ტრანსლიტერაციაში ხმოვნების გადმოტანა ძირითადად ეყრდნობა გამოთქმას და არა გრაფიკას. მითუმეტეს, როდესაც საკუთარი სახელები, ბუნებრივია, ჩანე-

¹ ამ ტიპის სახელებში პირველი წევრი არის ა[‘abd], ხოლო მეორე წევრი – ალლაჰი ან ალლაჰის 99 სახელიდან ერთ-ერთი.

² არტიკლისეული ა ხმოვანი კონტექსტში ხმოვნის შემდგომ პოზიციაში არ წარმოითქმის. ასეთ შემთხვევაში ალიფზე იწერება სპეციალური ნიშანი – ვასლა.

რილია გაუხმოვნებლად და ამასთანავე, არაბული გრაფიკა არ გვაძლევს საშუალებას გამოვხატოთ *ო* და *ე* ხმოვნები. თუმცა ე.წ. იმა-ლას¹ მოვლენის გავლენით ხმოვანთა ტრანსლიტერაციის არაერთგვაროვანი ვარიანტები გვხვდება ლათინურ ტრანსლიტერაციაში, რაც შემდგომ უკვე ქართულ ვარიანტში გადმოდის არაბული მასალის გაუთვალისწინებლად. არაბული ხმოვნების ქართულში გადმოსვლის განხილვისას ლეკიაშვილი ყურადღებას ამახვილებს, გერდენისეულ აღწერაზე, სადაც იგი არაბული *ა* ფონემის ხუთ ვარიანტს აღნიშნავს და მიუთითებს, რომ მათ შორის განსხვავება წმინდა ფონეტიკურია, ამის გამო ისინი იგნორირებულნი არიან არაბების მიერ და გრაფიკულადაც არ აქვთ მათთვის განსხვავებული ნიშნები. ლეკიაშვილი დასძენს, რომ “არაარაბისთვის, ბუნებრივია, ამ ხმოვნების ფონოლოგიური ღირებულების არქონას არავითარი მნიშვნელობა არ ექნებოდა და, შესაბამისად, არაბული წარმოშობის ქართულ სიტყვებში ხშირად ზუსტ ფონეტიკურ ასახვას ვხვდებით არაბულ ხმოვანთა ალოფონური ვარიანტები.”²

ოფიციალურ დოკუმენტებში არაბული საკუთარი სახელების ქართულად გრაფიკული ფიქსირებისას გვხვდება ხმოვანთა ტრანსლიტერაციის არაერთგვაროვანი ვარიანტები:

ფართო, მოკლე, შუა რიგის არაბული *ა* ხმოვანი ძირითადად გადმოიცემა ქართული *ა-თი*, თუმცა გვაქვს *ა>ე* შემთხვევაც: აჰმად „ აჰმედ, მუჰამად „ მუჰამედ;

რბილი, სასისმიერი, ვინრო, მოკლე უკანა რიგის არაბული *უ* ხმოვნის შემთხვევაში გვაქვს *უ* ან *ო* ვარიანტები – მუჰამად „ მოჰამად, ობაიდ „ უბაიდ, მოსტაფა „ მუსტაფა;

მაგარი, სასისმიერი, ვინრო, მოკლე წინა რიგის არაბული *ი* ხმოვნის ტრანსლიტერაციის შემდეგი ვარიანტები გვაქვს: *ი* ან *ე*. აქვე აღსანიშნავია, რომ როდესაც *ი* ხმოვანს ლათინურ ტრანსლიტერაციაში შეესაბამება *ე*, ქართულში, არაბული მასალის გაუთვალისწინებლად, გადმოაქვთ არასწორად როგორც *ე*, მაგ.; ხალედ (სწორია: ხალიდ), ჰენდ (სწორია: ჰინდ).

ხმოვანთა ამგვარი ვარიაციულობის შემთხვევაში, უნიფიცირების მიზნით, სასურველია უპირატესობა მივანიჭოთ სალიტერატურო არაბულის ნორმას (გამოვიყენოთ *ა*, *ი*, *უ* ხმოვნები და არა – *ე* და *ო*).

3. გრძელი ხმოვნების ტრანსლიტერაცია

გრძელი ხმოვნები გადმოიცემა ინგლისურენოვან მასალაზე დაყრდნობით. ლათინურ ტრანსლიტერაციაში არაბული გრძელი ხმოვნების გადმოტანის შემდეგი ვარიანტები გვხვდება: გრძელი *ა* – *aa*; გრძელი *ი* – *ee*; ; გრძელი *უ* – *ou* (ზოგჯერ *oo*).

¹ გადახრა მედიალური ხმოვნისკენ.

² ვ. ლეკიაშვილი, „ორიენტალიზმები ქართულში/არაბული ლექსიკა/“ (დისერტაცია ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხის მოსაპოვებლად), თბილისი, 1992, 58.

ინგლისური მართლწერის წესები (მოქმედი, რა თქმა უნდა, ინგლისური ენისთვის) გვაძლევს საშუალებას, გრაფიკულად გამოვხატოთ სხვაობა არაბულ მოკლე და გრძელ ხმოვნებს შორის. ეს ვარიანტები სწორია ინგლისური (ზოგჯერ ფრანგული) ორთოგრაფიის პოზიციიდან, მაგრამ ქართულ ვარიანტში თვითონ ლათინური ტრანსლიტერაციის არასწორი გადმოცემის შემთხვევები გვხვდება: ვალეედ (სწორია: ვალიდ), ხალეელ (სწორია: ხალილ), მამდოუჰ (სწორია: მამდუჰ), ალაა (სწორია: ალა).

4. თანხმოვნების ტრანსლიტერაცია

ა) თანხმოვნების (خ، ط، ك، ق) ტრანსლიტერაცია

არაბულ *č/q*-ს ქართულ ფონემათა შორის ფონეტიკური ადეკვატი არ აქვს. მასთან ყველაზე ახლოს ქართულ ფონემათაგან დგანან *კ* და *ყ*. ლეკიაშვილი საკითხის განხილვას იწყებს შედარებით, კერძოდ, აღნიშნავს, რომ ქართული *კ* განსხვავდება არაბული *č/q* -სგან როგორც იმით, რომ ის არ არის ფარინგალიზებული, ასევე არტიკულაციის ადგილით, როგორც ველარული უველარისგან. ასევე აღნიშნავს, რომ *č/q*-ს უველარობა, თუ ის მოკლებულია ფონოლოგიურ მნიშვნელობას, არ იქნება იმდენად გამოკვეთილი, რომ იქცეს დაბრკოლებად უველარული *č/q*-ს ველარულ *კ*-დ გადმოსასვლელად. ძირითადი ნიშანი რითაც არაბული *č/q* შეიძლება ქართულ *კ*-ს დაუპირისპირდეს აკუსტიკურად, არის ფარინგალიზებულობა-არაფარინგალიზებულობა და დასძენს, რომ აკუსტიკური „დაპირისპირება არაბულ ფარინგალიზებულ *č/q*-სა და ქართულ არაფარინგალიზებულ, მაგრამ „ყელხმულ“ *კ*-ს შორის არ იქნება იმდენად აშკარა, რომ არაბულ სიტყვათა შემოსვლისას მიმართება *č/q*-ყ უფრო მისაღებად ჩავთვალოთ, ვიდრე *č/q*-კ მიმართება.“¹

არაბულ *č/k*-ს კი, გამომდინარე მისი ფონეტიკური ნიშნებიდან (პალატალური, ხშული, ყრუ), ქართულში ყველაზე მეტად ველარული, ხშულ-მსკდომი, ყრუ-ფშვინვიერი *ქ* შეესაბამება.

ამ ორი თანხმოვნის ქართულად ტრანსლიტერაციისას შეცდომას ინვევს ლათინური ვარიანტი.

არაბულ *č*ს ლათინურ ტრანსლიტერაციაში შეესაბამება *k*, ამიტომაც, გვაქვს შემთხვევები, როდესაც არაბული *č* ქართულში გადმოდის არა როგორც *ქ*, არამედ – *კ*.

č – Malik – მალიკ (სწორია: მალიქ)

არაბულ *č*-ს კი ლათინურ ტრანსლიტერაციაში შეესაბამება *q*, ამიტომაც, გვაქვს შემთხვევები, როდესაც არაბული *č* ქართულში გადმოდის არა როგორც *კ*, არამედ – *ყ*.

¹ ვ. ლეკიაშვილი, არაბულ ფარინგალიზებულ თანხმოვანთა ადაპტაცია ქართულ ენაში, *საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მაცნე* №3 (თბილისი, 1991), 110-111.

طارق – Tarek – ტარიქ (სწორია: ტარიკ).

ამგვარ შეცდომებს ავირიდებთ, თუ გავითვალისწინებთ უშუალოდ არაბულ და ქართულ ენათა ფონეტიკური სისტემების ურთიერთმიმართებას და არა შუამავალი ენის (ინგლისური) მასალას.

ასევე, ხშირი შეცდომების მიზეზებია არაბული დენტალური, ხშული, ყრუ (ფარინგალიზებული) t/t' -ს ტრანსლიტერაცია. შეცდომასა და ორაზროვნებას იწვევს ინგლისური ვარიანტი. t მიმართების გამო გვაქვს შემთხვევები, როდესაც არაბული t გადმოდის არა როგორც დენტალური, ხშულ-მსკდომი, ყრუ-მკვეთრი t , არამედ დენტალური, ხშულ-მსკდომი, ყრუ-ფშვინვიერი t .

მაგ.; طاهر – Tahir – თაჰირ (სწორია: ტაჰირ).

გვაქვს საპირისპირო შემთხვევაც, როდესაც არაბული დენტალური, ხშული, ყრუ t/t' გადმოდის ქართულ დენტალურ, ხშულ-მსკდომ, ყრუ-მკვეთრ t -დ. ამგვარი შეცდომის მაგალითი (აღბათ, რუსული ენის გავლენით) უცხოური პირთა სახელების ორთოგრაფიულ ლექსიკონშიც კი გვხვდება. მაგ.; خير الدين التونسي – ხაირ ალ-დინ ალ-ტუნისი (სწორია: ხაირ ალ-დინ ალ-თუნისი).

შუამავალ ენაზე დაყრდნობა და არაბული მასალის გაუთვალისწინებლობა იწვევს შეცდომებს მაგალითად, არაბული h -ის ტრანსლიტერაციისას. სწორია მიმართება: h – kh –ხ. არაბული დოკუმენტების ინგლისურენოვან ნაწილშიც ძირითადად სწორად არის ფიქსირებული, თუმცა დოკუმენტებში უკვე ინგლისურიდან არასწორი ტრანსლიტერაციის მაგალითებით გვხვდება შეცდომები. მაგალითად, شيخ – Sheikh – შეიქჰ (სწორია: შაიხ), خالد – Khaled – კჰალედ (სწორია: ხალიდ).

ბ) სახელები გემინირებული თანხმოვნით

არ გვაქვს გემინირებული თანხმოვნის შემცველი საკუთარი სახელების ტრანსლიტერაციის ერთიანი წესი. ამგვარი სახელები ზოგჯერ გემინატიტ არის ჩანერილი, ზოგჯერ კი გემინაცია უგულვებლყოფილია: მუჰამადი/მოჰამედი“ მუჰამადი/მოჰამედი, ჰასსანი“ ჰასანი.

გვაქვს ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც სახელი არ შეიცავს გემინირებულ თანხმოვანს, მაგრამ ტრანსლიტერაციისას ორი თანხმოვანი იჩენს თავს (ლათინური ტრანსლიტერაციის გავლენით) მაგ.; حسين – Hussein – ჰუსეინ (სწორია: ჰუსაინ), ناصر – Nasser – ნასსერ (სწორია: ნასირ).

მართალია, უცხოური პირთა სახელების ორთოგრაფიულ ლექსიკონში, აღნიშნულია, რომ ამგვარი სახელები ქართულში ერთი თანხონით გადმოდის.¹ ასევე, არაბული ენიდან ნასესხებ ლექსიკაში ვამჩნევთ, რომ ქართულში არაბული გემინირებული თანხმოვანი გადმოდის ერთი თანხმოვნით ან გვაქვს შეთხვევები, როდესაც ნასესხებ სიტყვაში თანხმოვნების გემინაცია თავიდან არის აცილებული დისი-

¹ უცხოური პირთა სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი, რედაქტორები: ა. კობახიძე, მ. ჭაბაშვილი (თბილისი, 1989), 18.

მილაციით. მაგ.; **مُصَبَّر**[musabbar] – მუზამფარი. გემინირებული ბ-ს ნაც-ვლად გვაქვს *მფ კომპლექსი*.¹

მიუხედავად ზემოთაღნიშნულისა, მიგვაჩნია, რომ როდესაც საქმე ეხება საკუთარ სახელებს და არა მაგალითად საზოგადო სახელებს, იმ არაბულ სახელებში, სადაც გვაქვს თანხმოვნის გემინაცია, სასურველია, გემინატი ქართულ ვარიანტშიც შენარჩუნებული იქნეს. როგორც ვიცით, არაბულენოვანი სახელები ყოველთვის გარკვეული მნიშვნელობის მატარებელია და კონკრეტულ გრამატიკულ კატეგორიას, ყალიბს, ფორმას შეესაბამება. ამიტომაც, მართებულია ამ ფორმების სრული ტრანსლიტერაცია გაორმაგებული თანხმოვნებით. მაგალითად, სახელები **حَسْب**[hasan] და **حَسَّان**[hassān] სხვადასხვა გრამატიკული კატეგორიის მაგალითს წარმოადგენენ (ზედსართავი სახელი და ინტენსივი), ენაშიც სხვადასხვა მნიშვნელობა აქვთ და რაც მთავარია, სხვადასხვა სახელებია. ამიტომაც თუ მივიღებთ გემინაციის არ გათვალისწინების გადანყვეტილებას, ორივე შემთხვევაში მივიღებთ ჰასან ვარიანტს. თუმცა აქვე აღვნიშნავთ, რომ სახელთა ტრადიციულად დამკვიდრებული ფორმები, სადაც არ გვხვდება გემინატი უნდა შენარჩუნდეს დამკვიდრებული ფორმით.

გ) თანხმოვნები ტერიტორიული ვარიანტებით

მიუხედავად იმისა, რომ ხშირ შემთხვევაში შეცდომების მიზეზი არაბული დოკუმენტების ინგლისურენოვან ნაწილზე დაყრდნობაა, გვაქვს მაგალითები, როდესაც ლათინური ტრანსლიტერაციის გათვალისწინება გამართლებულად და აუცილებლადაც შეგვიძლია ჩავთვალოთ. ეს ეხება იმ შემთხვევებს, როდესაც ამა თუ იმ თანხმოვნის ტერიტორიულ ვარიანტს არაბული გრაფიკა ვერ გამოხატავს. მაგ.; სახელი **جمال** – Gamal – გამალ (და არა ჯამალ). ასევე, თურქული წარმოშობის ნისბა **چالبي** – Chalabi – ჩალაბი (და არა ჯალაბი), (არაბულში ჩ და გ ბგერებისთვის ცაკლე გრაფემები არ გვაქვს). ვინაიდან, ტრანსლიტერაცია არ გულისხმობს ასოთა მექანიკურ შენაცვლებას და უნდა ითვალისწინებდეს სიტყვის ჟღერადობასაც, არაბული თანხმოვნების ტრანსლიტერაციისას დასაშვებია და მიზანშეწონილიც არის გავითვალისწინოთ შესაბამისი ტერიტორიული ვარიანტებიც.

5. შედგენილი ტიპის საკუთარი სახელები (ე.წ. ქუნია, ნასაბი)

არაბული დოკუმენტების ინგლისურენოვან ნაწილში ძირითადად არასწორად არის გადმოტანილი ე.წ. ქუნია² ტიპის საკუთარი სახელები. ინგლისურ ვარიანტში სიტყვა **أب** (abu/abou) აბუ მომდევნო სიტყვასთან ერთად არის ჩანერილი. შესაბამისად, ინგლისური ვარიანტის გავ-

¹ ვ. ლეკიაშვილი, “ორიენტალიზმები ქართულში/არაბული ლექსიკა/”, 30.

² არაბული საკუთარი სახელის შემადგენელი კომპონენტი, აღნიშნავს მამობას ან დედობას.

ლენით ქართულშიც გვაქვს შემდეგი არასწორი ფორმები: أبو بكر – Abubakr/Aboubakr -აბუბაქრ/აბოუბაქრ (სწორია: აბუ ბაქრ).

მსგავსი შეცდომა გვხვდება ნასაბის¹ ტიპის სახელების ტრანსლიტერაციის შეთხვევაშიც. მაგალითად, بن عطية... – Benatia – ბენატია, ... بن ناصر – Bennisser – ბენასერ. ქუნიას ტიპის მსგავსად, ნასაბის ტიპის სახელებშიც ელემენტები ერთმანეთისგან არის გამიჯნული. შესაბამისად, სწორი ფორმებია – ბინ ატია, ბინ ნასირ (ხმოვანთა ვარიაციულობის შემთხვევაში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, უნიფიცირების მიზნით, უპირატესობას ვანიჭებთ სალიტერატურო არაბულის ნორმას). როგორც ვხედავთ, ორივე შემთხვევაში შეცდომა გამოიწვია შუამავალ ვარიანტზე დაყრდნობამ და უშუალოდ არაბული მასალის გაუთვალისწინებლობამ. ამასთანავე, დასადგენია ნასაბის ტიპის სახელების წევრის بن ტრანსლიტერაციის რომელ ვარიანტს (იბნ/ბნუ/ბინ/ბენ/) მივანიჭებთ უპირატესობას. უცხოური პირთა სახელების ორთოგრაფიულ ლექსიკონში ამგვარი სახელების ეს ელემენტი ყველა შემთხვევაში ფიქსირებულია, როგორც იბნ (მაგ.; ანთარა იბნ შადად). როგორც ვიცით, بنისტიყვა საკუთარ სახელში უალიფოდ (بن) იწერება (გარდა სტრიქონის დასაწყისისა) და თანამედროვე სასუბრო ენაში წარმოითქმის, როგორც ბენ ან ბინ.² ასევე, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ხმოვნების ტრანსლიტერაციისას ვარიაციულობის ასარიდებლად სასურველია გამოვიყენოთ ბინ ვარიანტი, მითუმეტეს, როდესაც ოფიციალური დოკუმენტების ინგლისურ ფორმებში bin/ben ვარიანტები გვხვდება. თუმცა ვთვლით, რომ უკვე დამკვიდრებულ სახელებში, არსებული იბნ ან ბნუ ფორმა უნდა დარჩეს.

ნასაბის ტიპის სახელების ტრანსლიტერაციისას კიდევ ერთი სერიოზული პრობლემა იჩენს თავს. საკუთარ სახელში بن ელემენტი ხშირად გამოტოვებულია და ხშირად პიროვნების სახელში რამდენიმე სახელი გვხვდება (ძირითადად პიროვნების სახელს მოსდევს მამის, ბაბუის სახელები), რაც ქართულ ვარიანტში დაბნეულობას იწვევს (არის შემთხვევები, როდესაც ინგლისურ ვერსიაში მხოლოდ ერთი სახელია მითითებული, ხოლო არაბული ვერსია სრულ სახელს მოიცავს, ხოლო ვინაიდან ქართულ რეალობაში ინგლისური ვარიანტი უფრო გასაგებია, არაბული ენის თარჯიმნებს უწევთ ლათინური ვარიანტის გათვალისწინება და სახელის არასრულად ჩაწერა) ასეთ შემთხვევაში სასურველია გაიმიჯნოს საკუთარი და მამის სახელი და ცალ-ცალკე გრაფა გამოვყოთ მათთვის.

მაგ.; أحمد بشير حبيب الشريف

ინგლისური ვარიანტი: Name: Ahmad

Surname: Al-Sharif

¹ არაბული საკუთარი სახელის შემადგენელი კომპონენტი, წარმოდგება მამის სახელისგან.

² მ. ანდრონიკაშვილი, ნ. ანთიქე-კახიანი, დ. გარდავაძე, თანამედროვე არაბული ენის სახელმძღვანელო (თბილისი, 2014), 115.

(გამოტოვებულია სახელის ორი ელემენტი).
მოცემული სახელი ქართულ ვერსიაში შეგვიძლია ამგვარად ჩავწეროთ:

სახელი: აჰმად (და არა აჰმადი. სასურველია, თანხმობანფუძიანი სახელები სახელობითი ბრუნვის ნიშნის, -ი სუფიქსის, გარეშე ჩაინეროს).

მამის სახელი: ჰაბიბ ბაშირ

გვარი: ალ-შარიფი (და არა ალ-შარიფ. სასურველია, გვარის ჩანერა სახელობითი ბრუნვის ნიშნით).

წინამდებარე სტატიაში წარმოდგენილი მცდელობა არაბული საკუთარი სახელების ქართულად გრაფიკული ფიქსირების გავრცელებული შეცდომების აღწერის, აღწერისა და ანალიზისა, მიზნად ისახავდა ყურადღების მიპყრობას საკითხის აქტუალობაზე. რაც შეეხება პრობლემის გადაწყვეტის ჩვენ მიერ შემოთავაზებულ ვარიანტებს, ისინი მხოლოდ მოკრძალებულ რეკომენდაციებად შეიძლება იყოს განხილული.

Ledi Jalagonia

On the Issues Concerning the Transliteration of Arabic Personal Names into Georgian

Recently, certain extra-linguistic realities, namely, increased migration flow from Arab countries, intensification of diplomatic relations, enhancement of cooperation in economic and tourism-related fields between Georgia and the Arab world, have raised the issue of translating Arabic official documents and, accordingly, the practical need for the elaboration of rules of transliteration of the Arabic personal names into Georgian. The situation is complicated by the fact that interpreters rely not on the source language (Arabic), but the intermediary language (often – English).

The paper deals with the problems arising during the transliteration of personal name prefixed by the definite article *al-*; issues regarding transliteration of the Arabic vowels and some specific Arabic consonants; Transliteration of the geminated consonants in the Arabic personal names; transliteration of the so-called *Kunya* and *Nasab*.

Transliteration of Arabic personal names into Georgian is complex for many reasons. The absence of a unified system of transliteration is one of the vital concerns. For instance, names prefixed by the definite article *al-* take different forms when transliterated into Georgian. First problem is the form of the article – whether to use *al-* or its allomorph *el-*, or whether to distinguish between the so called solar and lunar letters or not. Arabic documents translated into Georgian depict the usage of all enumerated forms. Another problem is the absence of a unified rule of transliterating *al-* and its following word, whether to mix them or divide by the hyphen. In addition, no unified rule exists for treating

compound names consisting of the definite article. To standardize the transliteration of such names, we assume that it is better to use the form *al-* and to leave *al-* and the following name divided by the hyphen.

As for the issues concerning transliteration of Arabic vowels, they appear in different forms which lead to variation in transliteration of vowels. To make the rules unified, it is better to depend on the rules of Classical Arabic and to use three fixed vowels rather than their variants.

Concerning some specific Arabic consonants, like (ق، ك، ط، خ) it is worth mentioning that interpreters often depend on an English version of a document, which leads to mistransliteration of these consonants within the framework of Arabic and Georgian language phonetic systems.

Transliteration of the geminated consonants in the Arabic personal names is also problematic. Geminated consonants are sometimes transliterated with one or a double consonant. To standardize the methods of transliteration of such names, it is necessary to consider that Arabic personal names, on their turn, are meaningful words; thus, it is better to transliterate geminated consonants with a double consonant into Georgian.

As for the transliteration of the so-called *Nasab*, the issue of transliteration of بن/ابن element is problematic. Wide-spread versions are: *ben*, *bin*, *ibn* and *bnu*. It is recommended to choose *bin* for names depicted in modern official documents. As for *ibn* and *bnu*, it should remain unchanged in traditionally established forms of historical names.

The purpose of the paper is to highlight the problem on the basis of description and analysis of errors commonly confirmed in this field. Presented ways about the solution of the problems can only be regarded as the author's modest suppositions.